

MARY SCHOON

Banghart ROMAN

BANG HART

Mary Schoon

Bang hart

Westfriesland

ISBN 978 90 205 3378 1
e-ISBN 978 90 205 3379 8
ISBN Grote Letter 978 90 205 3384 2
NUR 344

© 2013 Uitgeverij Westfriesland, Utrecht
Omslagillustratie en -ontwerp: Bas Mazur

www.uitgeverijwestfriesland.nl
www.maryschoon.nl

Alle rechten voorbehouden

HOOFDSTUK 1

De novemberwind rent om het huis, de bomen kreunen en de scheve luiken van het arbeiderswoninkje piepen in de scharnieren. Verel kan niet slapen. De deurtjes van de bedstee staan op een kier en ze staart het kleine maar gezellige kamertje in. In de verte slaat de kerkklok drie uur. Ze kijkt opzij naar haar man. Onbegrijpelijk, Wiegert ligt daar met zo'n ontspannen gezicht te slapen. Maken mannen zich dan nergens zorgen over? Zijn vrouwen echt zo anders? Van deze nieuwe dag hangt immers alles af. Vandaag moet het lukken! Straks gaat Wiegert in alle vroegte nog eenmaal de boerderijen in de omgeving af om naar ander werk te zoeken, en als hij weer met lege handen thuiskomt, is het drama voltrokken. Dan is er geen terugweg mogelijk. Dan belanden ze met hun gezin in het armenhuis.

Verel strijkt over haar dikke buik. Over drie weken verwacht ze de baby. Waar zal het ter wereld komen? Niets is meer zeker. De toekomst is een zwart gat.

Wiegert draait zich om en slaat een arm om haar heen. Zwaar leunt hij tegen haar aan. Ze laat hem maar even liggen zo. Zijn haar kriebelt in haar gezicht. Ze streelt zijn hand. Een sterke, ruwe hand. Handen die willen werken. Handen die enkel willen geven. Je moet het wel heel bont maken om Wiegert kwaad te krijgen. Maar Strijbis kreeg het voor elkaar. Op staande voet werd Wiegert ontslagen, en nu moeten ze ook het huisje uit. Het huisje waar ze al die tijd zo heerlijk hebben gewoond, waar hun twee kinderen Lowieke en Koos geboren zijn en waar ze zo gelukkig zijn geweest.

Verel draait zich zuchtend om. Eindelijk doezelt ze dan toch in slaap.

Een schrill gerinkel verscheurt de stilte. Slaperig komt Wiegert Venema overeind. Hij geeft een klap op de wekker en laat zich weer geeuwend achterover in de peluw vallen. Man, wat lag hij lekker! Hij had wel uren door kunnen maffen. Zijn lijf is nog stijf en stram van het harde werken van de vorige dag. Maar hij moet eruit, vandaag komt het erop aan! Hij duwt Verel wat opzij en

glimlacht. Zie haar nu eens rustig slapen. Gelukkig maar. Verel heeft een rotsvast vertrouwen in hem. Hij zal haar niet teleurstellen. Hij komt vandaag niet eerder thuis voor hij ander werk heeft! Ze zal trots op haar kerel kunnen zijn.

Hij kust haar vlinderlicht op haar voorhoofd en stapt over haar heen op het koude zeil. Rillend tast hij naar de stoel waarop zijn kleren liggen. Het is nog donker in het kleine kamertje. Nog wat onvast op zijn benen trekt hij zijn geitenwollen sokken aan, hij hijst zich in zijn pilose broek en duikt dan in zijn dikke trui. Gapend rekt hij zich uit. Zijn handen raken bijna het balkenplafond. Hij sloft naar het keukentje en steekt zijn hoofd bij de boenbak onder de pomp. Terwijl zijn ene hand zwengelt, strijkt de andere door zijn verwarde haren en wrijft over zijn gezicht. Het ijskoude water maakt hem pas goed wakker. Hij rost zijn hoofd met een handdoek droog. Daarna snijdt hij een paar boterhammen, smeert ze bij de tafel en belegt ze met kaas. Met het brood tussen zijn tanden schiet hij in zijn dikke bonker, hij zet zijn pet op en trekt zijn kraag omhoog. Nu nog een paar dotten stro in zijn klompen en hij is er klaar voor.

Het is nog donker buiten en de oostenwind snijdt in zijn gezicht. Hij stopt zijn handen dieper in zijn zakken. Bij wie zal hij het eerst aankloppen? Hij is al bij een paar boerderijen weggestuurd, maar er blijven er genoeg over. Het moet gek gaan wil er niet iets voor hem tussen zitten. Hij staat bekend als een eerlijke, harde werker. Daar zal het niet aan liggen. Maar dat hij om deze tijd van het jaar om een baas uit moet, dat is hem nog nooit gebeurd. Dat schept argwaan bij de boeren. Maar gedane zaken nemen geen keer. Strijbis, bij wie hij al meer dan tien jaar werkte, neemt hem niet terug.

Een dikke week geleden kregen ze onenigheid. Gina, de meid, had bij Wiegert geklaagd. De boer kon zijn handen niet thuishouden en Gina was het meer dan zat. Ze had er zagezegd de zenuwen van dat de boer avond aan avond op haar deur klopte en binnengelaten wenste te worden. In het begin durfde ze niet te weigeren, liet ze de man begaan, maar nu zet ze een stoel onder de knop van de deur en ligt ze stijf van angst in bed naar die draaiende knop en naar die rammelende deur te kijken.

Overdag achtervolgt hij haar nu overal, nergens is ze meer veilig. Gina was er als de dood voor maar durfde er niet mee naar de boerin. Wiegert zei dat ze dat ook maar niet moest doen. Hij zou wel met de boer praten.

Maar die was niet van zijn commentaar gediend. Die schreeuwde hoe Wiegert het in zijn hoofd haalde om zich met zijn zaken te bemoeien. En die halfgare Gina spoorde niet. Die meid loog dat ze barstte. Hij, de grote boer, zou zich vergrijpen aan zo'n lelijk mager kreng? Hij had er wel betere in zijn balboekje staan. De ruzie liep zo hoog op dat ze op een gegeven moment briesend tegenover elkaar stonden. En in het heetst van de strijd zegt een mens dingen die hij beter voor zich had kunnen houden. Maar Wiegert is ervan overtuigd dat Gina de waarheid sprak. Het eind van het liedje was dat Strijbis hem gedaan gaf. Hij kreeg niet eens uitstel tot mei, wanneer het normaal de tijd was om van baan te veranderen. Eind deze week kan hij vertrekken, en hij moet ook zijn huisje uit. En dat terwijl Verel op alle dagen loopt van hun derde kindje...

Ze trok wit weg toen ze het hoorde. Ze ging gauw zitten en keek hem met grote ogen aan. Ze beefde over heel haar lichaam. Maar ze verweet hem niets. Ze begon enkel te huilen. Niet zo maar huilen, maar met van die diepe snikken en lange gieren, en met schokkende schouders. Ze was niet meer te stoppen, wat hij ook probeerde. Hij had spijt als haren op zijn hoofd en kon zichzelf wel voor zijn kop slaan dat hij zich zo had laten gaan tegenover de boer. De volgende dag deed hij extra zijn best in de hoop dat de kwaaië bui bij Strijbis gezakt was, en hij bleef zijn best doen tot aan gisteren. Vandaag zal Strijbis hem moeten missen. Deze dag zal hij misgrijpen, want vandaag gaat Wiegert op ander werk uit. Als hij nu geen nieuwe baas vindt, blijft hem niets anders over dan morgen bij het armenhuis aan te kloppen. Die schande kan hij Verel niet aandoen. Maar waar vind je werk om deze tijd van het jaar?

Bij die paar boerderijen op het dorp is hij van de week al geweest, nu gaat hij langs alle hoeven aan de buitenkant. In de verte op de boerderij van Arie Vlaar brandt licht. Daar is Wiegert

nog niet geweest. Strijbis heeft, door alle besturen waar hij in zit, veel invloed op het dorp. Daar is Wiegert zo langzamerhand wel achter gekomen. Van de week was hij bij een boer die hem wel nodig had, maar hem niet aan durfde te nemen. Maar deze hoeve van Arie is minstens zo groot als die van Strijbis. Arie is geen bangerik, die heeft lak aan wat Strijbis zegt en vindt.

Wiegert loopt het brede pad op. De hofhond heeft hem al in de gaten en rukt aan zijn ketting. Wiegert praat zacht tegen het beest. Hij loopt nu probleemloos langs de loebas en gaat door naar de stal waar hij naar binnen gaat. Piet Koopman, de eerste knecht, zit onder een koe. Verderop staat Arie bij de melkbussen. Wiegert trekt zijn pet af. Met het hoofddeksel in zijn handen blijft hij op een eerbiedige afstand staan. Hij weet dat de boer hem gezien heeft, maar deze neemt nog geen notitie van hem.

Wiegert kucht eens. 'Goedemorgen, ik kwam vragen of u nog een knecht nodig heeft.'

Arie neemt hem op van top tot teen. 'Ben jij niet die knecht van Jaap Strijbis?'

'Ja, dat ben ik.'

'Dan heb ik niet veel goeds over jou gehoord,' zegt de boer. 'Ik kan je niet gebruiken. Astrante figuren hou ik liever buiten de deur. Je kunt wel weer gaan.' De boer draait zich om en gaat verder met zijn werk.

Wiegert zet zijn pet weer op en vertrekt zonder een groet. In zijn zakken balt hij zijn vuisten. Het is overal hetzelfde. Een knecht heeft maar te knikken en dankbaar te zijn. En vooral niet tegen de boer ingaan, dat zou je zomaar de kop kunnen kosten. Maar Wiegert laat zich niet kennen, hij probeert net zo lang tot het raak is. Hij komt vandaag niet met lege handen thuis, werk zal hij hebben! Een paar dorpen verderop zou het waarschijnlijk een stuk makkelijker gaan, maar hij heeft Verel beloofd om hier te blijven. Zij is hier geboren en aan dit dorp gehecht.

Aan de overkant bij Morgenrust zijn ze ook al wakker. Kom, Wiegert, je zondagse gezicht weer op en monter lopen. Met een zekere tred gaat hij de stal binnen. Maar ook daar hebben ze niemand nodig. Zo gaat het de hele morgen. Waar hij ook komt, overal wordt hij afgewezen. Slechts een enkeling zegt dat hij in

mei maar eens terug moet komen, dan zullen ze wel verder zien. Voor zo'n antwoord koopt hij niks. Waar kan hij nu nog heen? Wordt het dan toch het armenhuis? Met drie gezinnen tegelijk in een piepklein kamertje? Waar vanachter de scheve ramen je de armoede tegemoet grijnst en drie van de vijf deuren niet meer goed sluiten zodat je overdag je jas aan moet houden?

'De Nul' staat er op het bord van het armenhuis dat lange Kees heeft geschilderd in houterige letters en dat hij precies in het midden aan de muur heeft gespijkerd. De Nul. Een betere benaming had hij niet kunnen bedenken. Driftig schudt Wiegert zijn hoofd. Daar gaat hij niet wonen, van z'n leven niet.

De zon gaat langzaam onder. Zijn maag knort en hij heeft inmiddels een bonkende hoofdpijn gekregen. Ongemerkt is hij bij het kanaal aangekomen. Hij slentert nu langs de brede berm. Hij heeft zo'n beetje alle boerderijen in de hele omtrek gehad, hij weet het ook niet meer. Moedeloos laat hij zich in het gras vallen en tuurt in de verte. En dan blijft zijn blik steken bij een puntdak dat daar in alle eenzaamheid tussen de bomen uit piept. Daar staat de haveloze stolp van Ab Donkers. Een varkensboer uit Brabant. In zijn jonge jaren is die hier neergestreden en hij kluist daar in al zijn eenzaamheid. Het is een klots van een kerel met bokkenhaar en vreemde, fletse ogen. Ze zeggen dat hij toentertijd naar hier gevlucht is omdat hij in een gevecht iemand heeft neergestoken. Het zou om een meisje zijn gegaan. Niemand weet er het rechte van, ze weten niet eens waarvandaan hij precies uit het Brabantse komt. Hij draagt een langgerekt litteken van zijn wang tot aan zijn kin. Vandaar die wilde verhalen die hier zo af en toe de ronde doen als er weer eens niets te beleven valt en ze toch wat te roddelen willen hebben. Ooit is hij hier een keer op de kermis zich te buiten gegaan. Hij zoop een stuk in zijn kraag, en toen de veldwachter hem op wilde pakken voor openbare dronkenschap boog hij een looien pijp om de veldwachters nek en draaide met de man in het rond. Daar heeft Donkers twee weken voor moeten brommen. Daarna zag je hem nergens meer. Een enkele keer rijdt Donkers door het dorp, zittend op zijn hoogkar met zijn bonkig paard stampend ervoor. Dan gaat hij ergens een vracht biggen afleveren. Ab Donkers heeft geen

knecht. Dat weet Wiegert zeker. Maar om daar nou aan het werk te gaan...

Wiegert grijnst. Hij ziet het gezicht van Verel al voor zich als hij vertelt dat hij bij de biggenboer kan komen. Ze zou het niet overleven, honderdmaal liever gaat ze naar het armenhuis.

Wiegert staat op en rekt zich uit. Hij moet nu beslissen. Met lege handen thuiskomen en van de bedelstaf leven, of het toch maar eens bij de biggenboer proberen? Waarschijnlijk heeft die ook niemand nodig, maar niet geschoten is altijd mis. Hij is nooit eerder bij Donkers op het erf geweest. Voor hetzelfde geld snauwt Donkers hem het erf af. En staat daar wel een arbeiderswoninkje? Wiegert rekt zich uit en tuurt met zijn hand boven zijn ogen in de verte. Zo te zien niet, maar zo'n kotje kan ook achteraf tussen de bomen verscholen liggen.

Al praktiserend wandelt hij verder, en daar waar het kanaal naar links buigt moet hij rechts de stille landweg volgen. Van ver ruikt hij de varkens al, en dan staat hij voor de grote maar ernstig vervallen hoeve. Achter op het erf staan vier uit baksteen opgetrokken stallen.

Besluiteloos ijsbeert Wiegert over de weg. Dit trekt hem niet. En het is ook nog eens dik drie kwartier lopen naar het dorp. Hij kan maar beter omkeren en Verel opbiechten dat het hem niet gelukt is. Hij draait zich om, maar na een tiental meters houdt hij zijn pas weer in. Hij ziet de gezichten van Lowieke en Koos voor zich als die horen dat niemand hun grote, sterke vader als knecht wil hebben. Resoluut loopt Wiegert terug en stapt het erf van de biggenboer op. Hier is in ieder geval werk genoeg. Wat een rotzooi slingert overal, en die boerderij is ook aan een flinke opknappbeurt toe. De goten zijn verrot en hangen scheef. Doordat ze bij slecht weer overlopen zijn de muren op die plekken groen uitgeslagen. En al het houtwerk schreeuwt om een lik verf.

Nu is hij toch wel nieuwsgierig geworden. Net als hij door een zijraam wil gluren, slaat er achter een deur dicht. Gauw gaat hij terug naar het pad. Verderop steekt Ab Donkers zijn erf over, hij pakt een kruiwagen en gaat ermee de tweede stal in. Aarzelend loopt Wiegert hem achterna. Hier is Donkers naar binnen gegaan. Wiegert duwt de klink omlaag en trekt de deur open. De

indringende lucht prikkelt in zijn neus en de tranen schieten in zijn ogen. Een tiental varkens begint te gillen. Donkers, die net een pluk mest in de kruiwagen mikt, kijkt zijn bezoeker bevreemd aan. Hij zet de vork aan de kant en komt op Wiegert af. De varkens krijsen nu of ze vermoord worden en dringen zich om Wiegert heen. Geschrokken stapt die achteruit, want je weet maar nooit.

Ruw trekt Donkers zijn bezoeker aan zijn mouw mee naar buiten. 'Ben je helemaal belazerd! Je maakt die beesten compleet van streek! Wat kom je hier zoeken?'

'Werk.'

Donkers is bijna een kop groter dan Wiegert en kijkt hem grimmig aan. 'Werk? Wat voor werk?'

'Alles wat maar voorhanden is. Ik ben een harde werker.'

'Jaja, dat kennen we.' Donkers wendt zijn hoofd af. 'Kraaien is nog geen eieren leggen.' Hij loopt een paar meter weg en strijkt over zijn ogen. Zwijgend tuurt hij in de verte. Hij bekijkt zijn huis en erf en dan wendt hij zich weer tot Wiegert. 'Loop maar effe mee.' Al lopend snuit Donkers zijn neus tussen twee vingers in.

Eigenlijk heeft Wiegert al spijt. Om bij deze kerel aan de slag te moeten, op dit smerige erf, in deze gruwelijke stank, het is nog erger dan hij voor mogelijk had gehouden. En toch sjokt hij braaf achter de biggenboer aan.

Aan de achterkant van de boerderij trekt die een deur open, en dan komen ze in een klein vierkant vertrek dat in de zomer als keuken dient. Rechts aan het einde is de deur naar de koegang, waar vroeger de koeien hebben gestaan en nu nog enkel een paard in een stal staat. Aan het einde van de gang is een deur naar de woonkeuken. Het staat er propvol, een paar verschoten schilderijtjes hangen scheef aan de wand en het tafelblad zit vol kringen, vlekken en broodkruimels. De lucht die je hier inademt is muf en schimmelig en doet Wiegert bijna kokhalzen. Als hij maar geen koffie aangeboden krijgt, hij zou het niet durven drinken.

'Ga zitten!' En met een armzwaai maait de boer de tafel leeg. Wiegert trekt een stoel bij.

Donkers neemt tegenover hem plaats. 'Dus jij zoekt werk.'

Vorsend neemt hij Wiegert op. 'Eigenlijk kom je als geroepen. Een paar weken geleden heb ik me toevallig voorgenomen om als het zo eens uitkomt met mei iemand aan te nemen. De boel vervalt. Over de zaken heb ik geen klagen, maar ik heb maar twee handen aan mijn lijf en het wordt al moeilijker om het hier een beetje knap te houden.'

Wiegert onderdrukt een glimlach.

'Jij lijkt me sterk genoeg. We zouden het kunnen proberen.'

Verrast kijkt Wiegert op. Zou hij nu werkelijk werk hebben? Hij kan het bijna niet geloven. Eerst reageert hij gereserveerd. Een varkensboer is heel iets anders dan een koeienboer. Van varkens heeft hij geen verstand, en hij heeft nog nergens een arbeiderswoning zien staan.

'Ik heb een gezin,' zegt hij aarzelend. 'Is hier wel woonruimte voor ons?'

Het gezicht van de boer betreft. 'Een gezin?' Daar had hij niet op gerekend. Een gezin betekent gillende en jengelende koters. Als er iets is waar hij een hekel aan heeft zijn het kinderen. 'Hoe groot is dat gezin?'

'Verel en ik hebben twee kinderen, en de derde komt al over een paar weken.'

Wrevelig strijkt de boer over zijn ogen en hij slaakt een diepe zucht. Ook dat nog! Maar hij heeft een knecht nodig, en deze vent lijkt hem heel geschikt. Dan moet hij dat zootje ongein maar op de koop toe nemen.

'Er is een lege varkensstal. Daar kan je met je hele heisa in trekken.'

'Een varkensstal?' schrikt Wiegert. 'Verel ziet me aankomen.'

'Nog niet eens begonnen en nou al praatjes? Het is een knappe stal, uit steen opgetrokken, niks hout of verrot en zo, en groot genoeg. Je kunt er met gemak een paar kamers in aftimmeren. Er ligt hout genoeg op het erf, pak wat je nodig hebt. Loop maar eens mee en oordeel dan.'

Donkers staat op en stampt voor Wiegert uit naar buiten. Ze steken het erf over en blijven voor de eerste stal staan. 'Deze stal gebruik ik enkel voor wat opslag. Ik zal de troep eruit halen en zorgen dat het ruim is.' Donkers trekt de deur open.

Wiegert knippert met zijn ogen. Daarbinnen is het zo donker dat hij even niets kan onderscheiden, maar allengs gaat het beter en kan hij de ruimte overzien. De vloer is van leem, de wanden zijn van steen en door de dikke stutbalken kijk je tegen de dakpannen aan. Helemaal rechts in de hoek naast de ingang is een lange, smalle kast van stevig, dik hout.

‘Nou, wat wordt het?’ vraagt de biggenboer ongeduldig.

Wiegert knikt bedachtzaam. Het is een enorme ruimte. Hij kan er met gemak een paar kamertjes maken. En met een paar ramen in de zijwand moet het te doen zijn. Het is in ieder geval een stuk groter dan waar ze nu in wonen. ‘Het dak lekt niet?’

‘Zie jij natte plekken?’

Wiegert schudt zijn hoofd. ‘Wat ga ik verdienen?’

‘Laat eerst maar zien wat je waard bent,’ bromt Donkers.

‘Daar heb ik niet veel aan. Ik moet toch met concrete afspraken thuis komen.’

‘Niks afspraken! Het gaat zo en anders donder je maar weer op.’ Donkers draait zich om en loopt weg.

Wiegert snelt hem achterna. ‘Ik doe het,’ zegt hij vlug.

‘Wanneer kan je beginnen?’ vraagt de varkensboer zonder om te kijken.

‘Morgen,’ zegt Wiegert.

‘Dan zie ik je morgen.’ Donkers trekt de staldeur open, gaat naar binnen en klapt de deur voor Wiegerts neus dicht.

In het donker slentert Wiegert naar huis. Dat ging wel heel erg raar. Het zit hem toch niet lekker. Hij loopt verdorie nu al met een knoop in zijn maag. Zal je Verel straks tekeer horen gaan als ze hoort dat ze in een varkensstal gaat wonen en dat ze daar moet bevallen. Het lijkt het kerstverhaal wel. Hij schaamt zich de ogen uit zijn kop. Dat het zo ver met hem moest komen. Wiegert Venema, knecht van de biggenboer. Van de drekboer, zoals ze Donkers in de volksmond noemen. Maar het is nu eenmaal zo gelopen, en als hij het over moest doen, zou het niet anders gaan. Hij zou weer voor Gina opkomen, hij kan nou eenmaal niet tegen onrecht en vuiligheid. Zo zit hij in elkaar en Verel weet dat ook.

Maar ze is wel mooi klaar met zo’n opvliegende vent. Nog steeds zijn ze verliefd en kan ze veel van hem hebben, maar dit

nieuws dat hij haar nu gaat brengen, daar zal ze niet blij mee zijn. Maar hij heeft werk en ze hoeven niet naar het armenhuis en bij de diaconie hun hand op te houden. Hij mag dan knecht zijn, trots is hij wel. En dat is hij ook nog steeds op zijn mooie vrouw. Wat waren de dorpsjongens jaloers toen hij dik twaalf jaar geleden met Verel trouwde. Hij, de zoon van de schoenlapper uit een naburig dorp, en dan trouwen met het mooiste meisje van hier. In het begin pikten die branieschoppers dat niet. Ze wilden allemaal met hem op de vuist, maar Verel stak daar een stokje voor. Ze liet hun duidelijk merken dat zij voor Wiegert koos en voor niemand anders. Ja, ze viel als een blok voor hem. En hij voor haar. Zij was de enige dochter van een van de vele kruideniertjes hier. Ze groeide alleen op met haar vader omdat haar moeder in het kraambed samen met het tweede kindje stierf.

Toen Verel ouder werd, hielp ze haar vader waar ze kon. Maar voor die man was het geluk niet weggelegd. Hij was niet sterk, mankeerde altijd wat. Wiegert heeft hem nog wel gekend en ze konden goed met elkaar overweg. Op een dag werd vader Kruijer zomaar ziek en binnen een paar maanden overleed hij. De kruidenierszaak was nooit een vetpot geweest en het pand was ook geen eigen pand, dus Verel bracht niets mee. En hij, Wiegert, zag het ook niet zitten om, toen zijn vader dood ging, de schoenmakerij over te nemen. Hij was al boerenknecht bij Strijbis en dat bleef hij. Hij werkte hard en leerde daar het vak. Meer dan veertien jaar heeft hij zich uitgesloofd voor de boer. Strijbis was geen makkelijke baas, maar nooit eerder kregen ze ruzie. Afijn, het is nu eenmaal zo gelopen, daar valt niets meer aan te veranderen. En morgen wordt hij knecht op een varkensboerderij!

Verel verbleekt, ze kijkt hem met grote ogen aan en grijpt de tafel vast. 'Het is niet waar! Wiegert, zeg dat het niet waar is!'

'Waarom denk je dat ik zo laat ben? Ik ben de hele dag overal wezen leuren. Ze moeten me niet! Ik weet niet wat Strijbis over mij heeft rondgebazuind de laatste dagen, maar veel goeds kan het niet zijn. Ik kon meteen overal vertrekken. Er was zelfs een boer die de hond achter me aan stuurde! En november is nou eenmaal geen tijd om te verkassen, dat weet je zelf ook wel.'

‘Maar de biggenboer! De barre boer! Die vreselijke, enge, lelijke vent!’ Verel hapt naar adem. ‘Lowieke en Koos zullen als de dood voor hem zijn. Dat was ik vroeger ook. Als hij bij mijn vader een enkele keer in de winkel kwam, zat ik te beven in de kamer. Als mijn vader daar boodschappen moest bezorgen, bleef ik op de wagen zitten, voor geen goud zette ik één voet op het erf van de barre boer!’ Ze slaat haar handen voor haar gezicht en schudt haar hoofd. ‘Hoe kon je, Wiegert, hoe kón je! Honderdmaal liever ging ik naar het armenhuis!’ Snikkend verbergt ze haar gezicht in haar rok.

Narrig kijkt hij op zijn vrouw neer. Wat jammert ze nou? Is dit zijn dank voor al dat leuren? Voor al die vernederingen? Hij is bekaf, tot op zijn botten verkleumd en hij scheurt van de honger, kan ze daar geen rekening mee houden? ‘Ik verdien in ieder geval mijn eigen brood en dan hoef ik mijn hand niet op te houden bij meneer pastoor!’

Met een betraand gezicht kijkt ze hem aan. ‘Wat ga je verdienen?’

Hij slaat zijn ogen neer. ‘Dat weet ik niet,’ moet hij bekennen. ‘Wat ik waard ben, zei de biggenboer.’

‘Wat zijn dat nou voor afspraken?’ Ze snuit haar neus, slaakt een diepe zucht en kijkt hem met betraande ogen aan. ‘En het huis? Zit er een knap huisje bij? Ben je erin geweest? Lekker veel ramen?’

Wiegert bijt op zijn lippen, hij steekt zijn handen diep in zijn zakken en gaat voor het raam staan.

‘Er zit geen huisje bij, we kunnen voorlopig in een varkensstal.’

Ze begint te trillen als een espenblad. Even lijkt het of ze flauwvalt. Wanneer hij zich omdraait schrikt hij van haar gezicht en hij maakt dat hij bij haar komt. Hij slaat zijn armen om haar heen en begraaft zijn neus in haar haren. ‘Rustig nou maar, lieverd. Die stal heb ik wel gezien. Het is er donker maar erg ruim. Zo’n groot huis heb je nog nooit gehad! Ik ga er iets moois van maken, dat belooft ik. Ik ga er kamertjes in aftimmeren, grote ramen in maken zodat er veel licht binnenkomt, en iedereen krijgt zijn eigen bedstee. Je zult zien dat het een paleisje wordt.

En een groot erf dat we hebben! De jongens kunnen er heerlijk spelen. Er zijn maïsvelden en akkers met rogge, gerst en tarwe. Op het erf staan vijf appelbomen en ik meen ook nog een perenboom.' Met bevende mond kijkt hij haar aan. Zijn ogen smeken om een complimentje.

Ze glimlacht zwak. Hij doet nou wel zo enthousiast, maar zijn ogen staan verdrietig. Ze moet zich vermannen en proberen opgewekt met hem mee te doen. Ze houdt zo zielsveel van hem en hij heeft zo zijn best gedaan. En Wiegert is trots, ze weet maar al te goed wat hij nu doormaakt. De barre boer moet echt zijn laatste poging zijn geweest, anders was hij daar nooit aangegaan. Laat ze maar doen alsof ze blij is. Maar vanbinnen kreunt ze van ellende.

In alle vroegte laden ze de volgende ochtend de bakfiets op. Niemand hoeft hen te zien vertrekken. Nog eenmaal kijkt Verel vluchtig haar huisje rond of ze iets vergeten is, en trekt dan verdrietig de deur achter zich dicht. Boer Strijbis is nergens te bekennen en zijn vrouw evenmin. Verel hoeft hun geen hand te geven. Sinds die ene dag wordt ook zij met de nek aangekeken.

Wiegert staat geduldig bij de weg te wachten. 'Je was zover?' vraagt hij.

Ze knikt en geeft haar jongens een hand. Lowieke en Koos klepperen op hun klompen opgewonden naast haar. Eerst vonden ze het verschrikkelijk toen hun moeder vertelde dat ze gingen verhuizen. Ze weten ook nog niet waarheen ze gaan, maar nu vinden ze het toch wel erg spannend. Maar het is nog zo donker en koud, en na tien minuten beginnen ze al te dreinen.

'Hoever is het lopen?' vraagt Lowieke.

'We zijn er voorlopig nog lang niet,' zegt Wiegert.

'Mag ik bij Pluis zitten, vader?' vraagt Lowieke.

'Vooruit dan maar,' geeft Wiegert toe. Hij maakt een plekje vrij naast het konijnenhok en zet Lowieke naast zijn vriendje neer. Ook Koos wordt omhoog gehesen, die mag op de dekens zitten. Ondertussen praat Lowieke geruststellend tegen zijn Vlaamse reus die nerveus tegen de ruif opkrabbelt. Liefkozend aait hij het beest over de neus. 'Jammer, hè Pluis, dat we uit ons huis moe-

ten. Maar waar we ook gaan wonen, wij blijven bij elkaar en je krijgt elke dag lekker eten van me. Er zijn daar vast heel veel konijnenstekken en die ga ik allemaal voor je plukken.'

Verel glimlacht om haar jongen en steunt, nu ze haar handen vrij heeft, haar dikke buik.

'Als het niet meer gaat, maak ik voor jou ook een plekje, hoor!' zegt Wiegert lachend.

Ze schudt haar hoofd en loopt dapper door. Ze komen bij het kanaal, gaan langs het water, passeren het krotje met de vele schuurtjes van de voddenboer en zijn gezin, en waar het kanaal naar links buigt, slaan zij rechts af de eenzame landweg in. Aan weerszijden staan gearsten en scheefgegroeide knotwilgen. Op de smalle sloten ligt een dun laagje ijs.

Dan komen ze aan het einde van de doodlopende weg. En daar staat, omringd door een singel van hoge bomen, de boerderij van de barre boer. Stil en bedrukt kijken ze naar het vervallen huis. Een kille huivering loopt over Verels rug. Hier gaat ze dus wonen. Wie heeft dat ooit gedacht. De enige plek waar ze vroeger niet durfde te komen, zelfs niet in de buurt, en dat wordt nu haar thuis. Ver weg van de bewoonde wereld, in de doordringende stank van varkens en in een onbeschrijfelijke bende. Maar dat laatste hoeft niet zo te blijven, daar kunnen ze zelf iets aan doen.

Wiegert duwt de bakfiets het modderige erf op. Niemand te zien. Ze lopen door tot voorbij de boerderij waar de varkensschuren staan. 'Hij zit vast in een van die stallen,' zegt Wiegert hijgend. Hij heeft het nog niet gezegd of verderop gaat een deur open en klost de bijna twee meter lange biggenboer recht op hen af.

Lowieke staat als aan de grond genageld. Koos klimt als een haas in zijn vader en klemt zijn armen stijf om diens nek. 'De bullebak! De bullebak!' schreeuwt Koos.

'Koos, stil!' maant Wiegert. 'Dit is boer Donkers. Dit wordt vaders nieuwe baas. Op deze boerderij gaat vader werken. Deze meneer houdt varkens.' Hij zet Koos naast zich neer. Maar die vlucht meteen tussen de rokken van zijn moeder.

Rood van schaamte kijkt Verel de biggenboer aan. Zelf is ze

ook nooit zo dicht bij hem geweest. Vol afschuw kijkt ze naar zijn pokdalig gezicht met het vurige, langgerekte litteken op zijn wang.

‘Ab Donkers.’ Hij steekt zijn kolenschop naar haar uit en geeft zo’n stevige handdruk dat het lijkt alsof hij haar hand wil vermorzelen.

‘Verel,’ kan ze er nog net uitbrengen.

Een paar seconden kijkt de biggenboer haar opmerkzaam aan. Zijn blauwe ogen lichten op en zijn mond trekt iets scheef. Abrupt draait hij zich om en hij wijst naar de eerste stal. ‘Ik heb hem leeggemaakt, jullie kunnen erin.’

‘Bedankt,’ zegt Wiegert en hij duwt de bakfiets die richting uit. Verel komt achter hem aan met twee angstige kinderen in haar kielzog. Buiten adem zet Wiegert de bakfiets voor de deur op de rem. Verel gaat nieuwsgierig naar binnen. Het is er donker en koud. Ze wandelt tot in het midden en draait langzaam rond. De stank valt mee. Niks meer of minder dan op het erf. Aan één kant in het midden zit een hoog, smal, langwerpige raam waar door de vuiligheid amper nog licht door komt. Dit wordt dus haar nieuwe woning. In de hoek is een smalle, lange kast waar een grote sleutel in de deur steekt. Ze draait de sleutel om en trekt de kast open. Aan één kant zitten planken, verder is hij leeg. Dit gaat haar provisie- en werkkast worden. Emmers, bezems, de strijkplank, zelfs serviesgoed, alles kan erin. Ze duwt de deur weer dicht en draait de sleutel om. Lowieke en Koos rennen uitgelaten met gespreide handen door de lege ruimte, alsof ze zo de muren kunnen aanraken.

Opeens is Verel doodmoe. Het is groot, dat is waar, maar het blijft een stal. Het is gewoon een stap terug. Hier gaat ze haar kindje krijgen. Geboren in een varkensstal. Snel veegt ze de opkomende tranen weg en gaat naar buiten. Niks aan Wiegert laten merken, die is zo blij en opgeruimd.

Wiegert is aan het uitladen. Hij zet alles in het wilde weg naast zich neer. De jongens dragen samen het konijnenhok weg, op zoek naar een mooie plek voor Pluis. Verel trekt de ragebol tussen de spullen vandaan. Ze wil eerst de ergste stofnesten weghalen, voordat de meubeltjes erin gaan. Wanneer de bakfiets

afgeladen is, slepen ze samen de stromatrassen naar binnen en leggen die in de uiterste hoek neer. Dicht tegen elkaar aan, want over de grond kruipt een kille tocht. Wiegert moet zo gauw mogelijk aan het timmeren van bedstedes beginnen, want als ze hier lang moeten liggen worden ze ziek. Ze dragen de tafel en het kastje naar binnen, maar dan moet Wiegert zich melden bij de biggenboer, want die heeft al een paar keer ongeduldig om de hoek gekeken.

Verel rolt de kokosmat precies in het midden uit en trekt de tafel erop. Daarna zet ze de stoelen eromheen. Moe zakt ze op een stoel neer en kijkt weer rond. Zal ze hier ooit wennen? Er moet nog heel wat gebeuren voor het hier een beetje huiselijk is. Vier muren en een kast. Waar moet ze straks op koken? Nergens staat een fornuis. Zou die varkensboer er een hebben? Als hij maar niet denkt dat ze op een open vuur haar eten gaat klaarmaken, ze leven niet meer in de vorige eeuw. Ze tuurt naar de balkenzolder. Er zit nergens een gat in het dak waar een pijp doorheen kan. Dat moet ook geregeld worden. Maar ze moet eerst naar een fornuis op zoek.

Lowieke en Koos komen binnengerend. 'Moeder, we hebben de varkens gezien, en schreeuwen dat ze deden!'

'Mochten jullie daar wel komen?'

'Vader is er ook.'

'Samen met de bullebak,' zegt Koos.

'Koos, dat wil ik niet meer horen! Donkers is vaders nieuwe baas. De bullebak is veel lelijker en gemener en zit diep in de sloot. Als je te dicht bij het water komt, grijpt hij je vast en trekt hij je naar de bodem.'

'Ik wil hier niet wonen,' jammert Koos.

'Je hebt niets te willen, wen er maar aan.' Met een zucht laat Verel zich op een stoel vallen en ze strijkt over haar dikke buik. Zelfs heeft ze ook niets te willen, ze moet zich net zo goed aanpassen.

'Hoe moet ik maandag op school komen?' vraagt Lowieke.

'Lopend,' zegt Verel.

'Dat hele end? Dat ga ik nooit redden.'

'Het is niet anders, jochie. Alles went.' Verdrietig kijkt ze haar

mannetje aan. Elf jaar en dan elke dag, zomer en winter, op die versleten klompen een dikke drie kilometer heen en terug lopen. Maar voor Koos, die negen is en net in de derde klas zit, is het nog erger. Wie weet kan Wiegert hen met slecht weer op de bakfiets brengen. Nu ze zo ver weg wonen, krijgen ze een trommel-tje boterhammen mee en blijven ze tussen de middag over op school. Dat doen meer kinderen.

Het kindje in haar buik schopt. Op deze hadden ze helemaal niet meer gerekend, maar wat is ze er blij mee. Ze hoopt dat het een meisje wordt. Ze is gek met haar jongens, daar niet van, maar een meisje zou zo leuk zijn. Ze heeft al een paar katoenen trui-tjes gebreid, met een geel eendje erop gemaasd. En ook heeft ze een paar lakentjes genaaid met een roos erop geborduurd.

Haar maag rommelt. Ze heeft alweer honger. O ja, ze moet naar een fornuis op zoek.

Donkers heeft er een! Na een paar aanwijzingen vindt ze het in het achtereind van de boerderij onder een stapel zakken. Het is een enorm bakbeest en aan alle kanten verroest. Wiegert en Donkers zeulen het zware geval voor haar naar de stal. Na een flinke opknapbeurt met de staalborstel en wat kachelpoets ziet het er acceptabel uit. Aan hout geen gebrek, er slingert genoeg op het erf, en morgen zal Wiegert een gat in de muur hakken waar een pijp doorheen kan. Deze avond moet ze de deur nog maar even openzetten voor de rook.

Toch is het nog een hele klus om het gevaarte in de brand te krijgen. Het hout is vochtig en het monster wil niet trekken. Maar wanneer Verel het deurtje open laten staan, gaat het beter en kan ze koken. Een uur later zet ze een eenvoudige maaltijd op tafel. Onderhand is het fornuis roodgloeiend geworden en straalt er een behaaglijke warmte vanaf.

Die avond zijn ze allemaal even moe. Onderuitgezakt zitten ze zwijgend om het fornuis tot hun verkleumde botten warm en hun wangen rozig worden. Niet veel later kruipen ze allemaal tegelijk onder de wol.

MARY SCHOON

Bang hart

Wiegert is op staande voet ontslagen. Nu moet de boerenarbeider op zoek naar ander werk. Dat valt niet mee, want niemand zit te wachten op een knecht met een grote mond, en het is ook nog november – niet de beste tijd voor een boerenarbeider om aan werk te komen.

Tot zijn opluchting kan hij aan de slag bij boer Donkers. Maar of Wiegert en zijn gezin daar zo blij mee moeten zijn, is de vraag. Donkers staat in het dorp bekend als de barre boer. Ook Wiegerts vrouw Verel kent boer Donkers uit haar jeugd en weet uit eigen ervaring dat het geen lieverdje is. Maar hebben ze een keus? Nee, besluiten ze, en het gezin verhuist naar een zelf verbouwde schuur op het terrein van Donkers. Vanaf dat moment ontdekken ze hoe bar deze boer in werkelijkheid is.

Bang hart is de vierde roman van Mary Schoon, die eerder een trilogie schreef over een weesmeisje dat zich opwerkt in de wereld. De auteur houdt van het boerenleven, met alle barre lieden die daarbij horen.

ISBN 978 90 205 3378 1 NUR 344

9 789020 533781

www.uitgeverijwestfriesland.nl